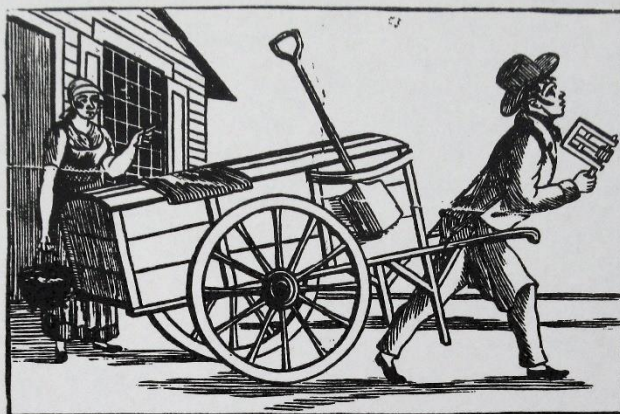

VERENIGING OUD 'S-GRAVENZANDE

NIEUWSBRIEF

NUMMER 2

NIEUWJAARS HEIL- EN ZEGENWENSCH

AAN HET

WelEdel Achtbaar Bestuur en al mijne Medeburgers

VAN

's GRAVESANDE.

Hoogachtend opgedragen door G. HAARING, Aschman alhier.

Bij den aanvang van het Jaar 1865.

“Aschman”, man, die langs de huizen asch en vuilnis ophaalt, vuilnisman (van Dale 1898). Hij kondigde zijn komst aan met een ratel. Bij het plaatje hoort een lange nieuwjaarswens in dichtvorm. Hier is sprake van een oude traditie nl de vuilnisman, die met deze wens een nieuwjaarsfooi hoopt te krijgen van zijn “klanten”. Velen zullen zich nog herinneren dat de mannen van de vuilophaaldienst en postbodes langs kwamen voor een nieuwjaarsfooi of een goede sigaar. Een in memoriam van Haaring leest u verderop in deze nieuwsbrief

JANUARI 2020

* VAN DE BESTUURSTAFEL *

Het jaar 2019 ligt inmiddels weer achter ons. Voor ons als vereniging een belangrijk jaar, niet alleen omdat het ons oprichtingsjaar is geweest, maar ook omdat er inmiddels al een hoop interessants de revue is gepasseerd. Eind oktober hebben we ons eerste evenement georganiseerd, het historisch café in de bibliotheek. De opkomst was hoger dan verwacht en er waren veel enthousiaste reacties, wat voor ons duidelijk maakte dat we hiermee de goede weg zijn ingeslagen. Als bestuur zijn wij de Openbare Bibliotheek zeer dankbaar voor de geboden gastvrijheid en ook voor de geboden mogelijkheid om dit evenement herhaaldelijk te mogen gaan organiseren. Op 19 maart zal er dan ook een tweede historisch café worden georganiseerd, ditmaal met als thema de bezetting en bevrijding van 's-Gravenzande in de Tweede Wereldoorlog. **Mocht u hiervoor een bijdrage hebben in de vorm van beeldmateriaal, voorwerpen of verhalen,** dan horen wij het graag.

Ook hebben we voor ons archief inmiddels enkele voorwerpen en een aantal foto's mogen ontvangen, waarvoor hartelijk dank aan de inzenders.

Daarnaast hebben we ook het nodige "veldwerk" gedaan. Zoals u waarschijnlijk inmiddels allen wel weet, is de voormalige groentewinkel van Leo Moerman aan de Langestraat 131 onlangs gesloopt. Een pand met een zeer lange geschiedenis, al was dat van buitenaf niet meer te zien. Ondanks diverse negatieve reacties in de (social) media op de sloop, hebben wij als vereniging bewust niet aan die discussies meegedaan. Achter de schermen zijn wij echter druk bezig geweest, het gebouw voorafgaand aan de sloop zorgvuldig te documenteren en de meest bijzondere bouwelementen te behouden. Wij zijn hierbij niet alleen de eigenaar van het pand, die ons de mogelijkheid heeft gegeven enkele weken lang onderzoek te doen, maar ook de aannemer die de sloop heeft uitgevoerd en heeft geholpen de laatste behouden waardige delen te verwijderen, dankbaar voor hun medewerking.

Terugkijkend op de mooie resultaten die onze nog jonge vereniging het afgelopen jaar heeft weten te realiseren, gaan we vol vertrouwen het nieuwe decennium in, waarin wij hopen de vereniging verder uit te bouwen tot een stevig fundament voor het behoud en ontsluiting van de rijke 's-Gravenzandse historie.

Michiel Kruijthof
Voorzitter

* BOUWHISTORISCH ONDERZOEK LANGESTRAAT 131*

**Voor de in de tekst genoemde bouwkundige termen, zie de verklarende schetsen aan het einde van dit artikel.*

Het was al enige tijd bekend dat het pand Langestraat 131, beter bekend als de groentewinkel van Leo Moerman, afgebroken zou gaan worden ten gunste van nieuwbouw. Hoewel het pand aan de buitenkant een onopvallende verschijning had en bovendien in de jaren '70 sterk is verbouwd, was bekend dat het van oorsprong oud was, zeer oud. Maar hoe oud, dat was nog niet precies bekend. In november vorig jaar ontvingen wij de sleutel uit handen van de heer Duijsens, de eigenaar van het pand, met de mededeling dat we voorafgaand aan de sloop onderzoek mochten doen. Zolang het maar niet voortijdig instortte, werd er met een knipoog bij gezegd. Een week lang zijn Ruud Heus en ondergetekende bezig geweest met het verwijderen van betimmering en voorzetwandjes, om het originele muurwerk tevoorschijn te toveren.

Het pand Langestraat 131 ca 1900, voor het een groentezaak werd, mogelijk met gevelsteen.

Links de Spaansche Vloot, centraal de groentewinkel van Moerman ca 1955. Let op de gewijzigde deur en kozijnen op de begane grond.

Op de begane grond bleek vooral de noordmuur nog min of meer intact en opgetrokken uit hergebruikte kloostermoppen. Maar in de voorgevel was het metselwerk op begane grondniveau door de bouw van de winkelpui nagenoeg weg. De achtergevel was van dezelfde steen opgetrokken als de voorgevel. De meest bijzondere vondst was de centrale draagbalk in de voormalige woonkamer, die voorzien was van zogenaamde peerkraalversieringen. De balk zelf is al bijzonder door zijn ouderdom, maar nog meer door het feit dat er geen sleutelstukken aanwezig zijn, maar de balk met het versierde deel dat eigenlijk het sleutelstuk had moeten zijn, uit één stuk gemaakt is.

Centrale draagbalk voorzien van een peerkraal-versiering. Ook te zien zijn restanten van een houten staander. Het restant van het korbeel is hier al verwijderd.

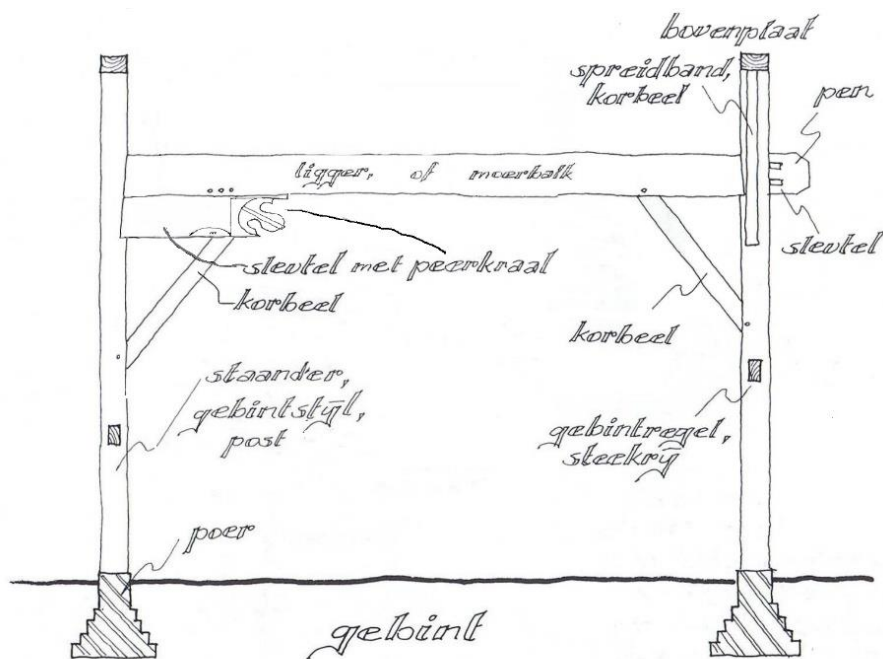

Uiteinde van de centrale draagbalk met peerkraalversiering.

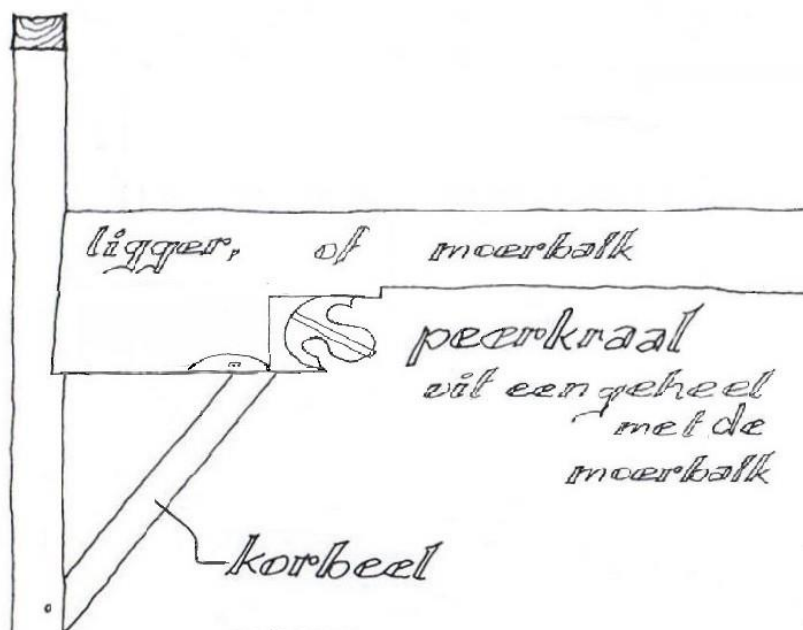
Aan het uiteinde van de balk waren nog de resten van een korbeel te zien, alsmede de restanten van een houten staander. Een duidelijk bewijs voor houtskeletbouw, zoals die in deze streken tot de 16^e eeuw gebruikelijk was. Dit komt overeen met de aangetroffen versiering, die met name in de 15^e en in de eerste helft van de 16^e eeuw voorkomt. Bij de zuidelijke muur was de staander verdwenen bij de laatste verbouwing in de 20^e eeuw. Op die plaats zat nu een raam en de balk werd ondersteund door een metalen bint. De staander in de noordelijke muur was echter dermate weggerot, dat draagbalk en korbeel nu ondersteund werden door een later opgemetselde "staander" van IJsselsteentjes. Ook in de winkelruimte werden staanders vermoed. Bij een latere verbouwing was de originele balklaag echter reeds verwijderd. Vanaf de eerste etage konden we de staander in de noordelijke muur vinden en verwijderen, in de zuidelijke muur was geen staander meer aanwezig. De dakconstructie was voor het grootste deel relatief recent, wel stonden er nog twee originele spanten die echter geen dragende functie meer hadden en min of meer los stonden. Hierdoor was het mogelijk ze vóór de sloop te verwijderen. Op de eerste etage is tevens gezocht naar de gevelsteen die nog aanwezig zou kunnen zijn tussen de twee ramen in de voorgevel, maar na verwijderen van de stuc laag bleek deze niet meer aanwezig. Mogelijk is het geen ingemetselde steen, maar een op de gevel gemonteerde plaat geweest.

Op 23 en 24 december vond de sloop plaats. De draagbalk met peerkraalversiering is hierbij zorgvuldig verwijderd en aan onze vereniging overgedragen. In januari vindt vervolgens archeologisch onderzoek plaats, voordat de nieuwbouw van start gaat. Sommigen zeggen dat het zonde is om een pand met een dusdanig lange historie af te breken. Anderzijds was de conditie dermate slecht en door allerlei latere verbouwingen dusdanig weinig originele substantie meer over, dat restauratie geen haalbare kaart zou zijn. Met name tijdens de verbouwingen in de 20^e eeuw is veel van het originele gebouw verloren gegaan. Door goede afstemming voor en tijdens de sloop heeft de Vereniging Oud 's-Gravenzande echter al het hout uit de eerste bouw fase en een flink aantal complete kloostermoppen weten te behouden, waarmee feitelijk de historisch interessante delen van het gebouw bewaard blijven.

Van de houten delen die bewaard zijn gebleven, is het mogelijk om een compleet korbeelstel na te bouwen en aan het publiek te tonen hoe er destijds gebouwd werd. Ons voornemen is om dit op te bouwen in het museum van Ruud Heus in de Langestraat en in september tijdens de Open Monumentendag aan het publiek te tonen. Ook willen we, na afronding van het archeologisch onderzoek, een artikel publiceren over de geschiedenis van het gebouw.

Gebint opzet van een houten huis, bouwmethode 15e en 16e eeuw

Schets van de peerkraal zoals die aangetroffen is in Langestraat 131.
Het unieke van deze vondst is dat de peerkraal uit de moerbalk is
gebeiteld en één stuk vormen zonder sleutelstuk.

Schetsen bewerkt door P.B. van der Steen

* ARCHEOLOGIE *

Het is de bedoeling om in elke nieuwsbrief een archeologisch object te laten zien en er iets over te vertellen

Steengoed kan gedateerd 1250/1300.

De kan is gevonden in 1999 in stortgrond van het Bagijnhof. Bij het afgraven / de opgravingen bij het Vaartplein / Vreeburghlaan.

Dit model kan werd in de 2e helft 13e eeuw massaal geproduceerd in het Rijnland.

Dit (bijna) steengoed aardewerk wordt ook wel het Tupperware van de middeleeuwen genoemd, omdat het zo massaal geïmporteerd werd, en kenmerkend voor zijn tijd is.

Dit type kan heeft geen specifieke naam.

Ruud Heus

* PROJECT 2^E WERELDOORLOG *

DE BEVRIJDING

In mei van dit jaar wordt in heel Nederland herdacht dat 75 jaar geleden de Tweede Wereldoorlog eindigde. Daaraan willen wij aandacht besteden door onder andere een ooggetuigenverslag van een voedseldropping en een beschrijving van een 's-Gravenzander van de reacties in het dorp bij het bericht van de bevrijding.

VOEDSELDROPPING

Op 30 april 1945 werd een extra editie van een in Zuid-Holland versijnd illegaal blad in 's-Gravenzande verspreid (2e jaargang no 209). Dit blad meldde de 36e verjaardag van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana met de bede " God geve dat zij nog langen tijd voor haar Huis en Volk gespaard moge blijven en dat de tijd van hereeniging van Nederland en Oranje spoedig daar zij!".

Vervolgens werd verslag gedaan van de indrukwekkende voedseldropping op zondag 29 april boven Den Haag. Een oorlogsverslaggever die met de geallieerde vliegtuigen meevloog meldde hierover het volgende:

"Boven de Noordzee hadden onze vliegtuigen te kampen met zware regenbuien. We vlogen precies langs de door de Duitsers uitgestippelde route met als bestemming Den Haag, Rotterdam en Leiden. Toen we boven Den Haag kwamen konden we waarnemen dat de straten stampvol mensen waren die met zakdoeken en witte vlaggen zwaaiden. De plaatsen waar het voedsel moest worden afgeworpen waren grasvelden waarop een groot wit kruis gekalkt was. Ten overvloed werden nog lichtsignalen gegeven met lampen die in het midden waren opgesteld. Toen de vliegtuigen de lading hadden neergeworpen was het groene gras wit van de duizenden pakketten. In totaal werd die dag 600.000 kg voedsel gebracht".

Over het verloop van de oorlog berichtte het blad nog dat de Britten Hamburg en Bremen hadden veroverd. De Russen en Amerikanen vochten op een gezamenlijk front van 80 kilometer rond Berlijn, waar de strijd haar einde naderde. De Duitsers hielden nog stand in de regeeringsgebouwen en in de

Tiergarten. Hierbij werd de opmerking geplaatst dat de Nazi's hun ondergang kennelijk bij de wilde beesten wilden vieren!

Deze berichtgeving was een onmiskenbaar teken dat het spoedig vrede zou zijn.

Tot zover het verslag in het illegale blad.

's-Gravenzande werd niet overgeslagen bij de voedseldropping.

Eén of twee vliegtuigen hebben restant van hun lading gedropt in een weiland gelegen in het Oude Land tussen de tankgracht en Naaldwijkseweg. Dat was sperrgebiet. Maar de zakken zijn toen zonder problemen opgehaald. De inhoud van de juten zakken bestond uit voornamelijk blikken meat and vegetables, grote vierkante blikken welfare biscuits en blikken eierpoeder, thee en koffie, soms chocolade. Tijdens het droppen werd enthousiast gezwaaid naar de piloten van de laag aanvliegende bommenwerpers.

Het verzamelen van de gedropte goederen ergens in de omgeving van Delft (Ypenburg?)

Op 1 mei ging het gerucht door het dorp dat de oorlog de volgende week afgelopen zou zijn.

DE BEVRIJDING VAN 'S-GRAVENZANDE

In 1990 schreef de Historische Werkgroep het boekje "Stad binnen de vesting", 's-Gravenzande in de 2e Wereldoorlog. Bij de voorbereiding ervan ontving men, na een oproep in het blad de 's-Gravenzander, een aantal brieven met verhalen over de oorlog.

In één van deze brieven schreef Johan van Dijk, die aan het einde van de oorlog acht jaar was, terugkijkend op zijn herinneringen het volgende over de bevrijding van s-Gravenzande:

"De bevrijding, waar we met z'n allen jarenlang naar hadden uitgekeken, waarvan we ook de schoonste dromen konden hebben, kwam voor ons als kinderen toch geheel onverwacht. We wisten dat onze ouders naar de geheime zenders van de BBC en Radio Holland luisterden via slim weggefrommelde radio's, die feitelijk ingeleverd hadden moeten zijn.

De ouderen waren dus wellicht al even op de hoogte van wat stond te gebeuren... maar voor ons was het opeens feest.

Het was in de avond van een dag vooraan in mei, toen over de Sand-Ambachtstraat ineens het gerucht de kop op stak dat het VREDE was. Als bij toverslag verschenen er honderden mensen op straat en zij juichten, vielen elkaar huilend in de armen en prezen God. Het leek wel echt. Het leek wel vrede. Wij juichten mee en dansten mee voor dat onbekende. Vrede.

In groepen en groepjes trok men op naar het dorpscentrum. Bezijden het gemeentehuis bij de winkel van Siem Mantel en de verwoeste winkel "De Goede Verwachting" van Michiel Noordam werd aanvankelijk uitbundig feest gevierd, gehost, gedanst en gezongen.

De puinhoop van de winkel van Noordam in de Langestraat veroorzaakt door het neerstorten van een geallieerd jachtvliegtuig (wie zijn de poserende dames?)

Heel moedigen zwaaiden met de rood-wit blauwe vlag. Waar kwamen die ineens vandaan? Zo spontaan als het feest begon eindigde het ook. Iemand riep dat we voorzichtig moesten zijn. De vrede was nog niet helemaal rond en niemand wist hoe de bezetter zou reageren bij het zien van zoveel vreugde over hun nederlaag.

De volgende dag(en) echter verschenen de vlaggen zelfs vanuit de ramen, werd er openlijk feest gevierd, gezongen en zag men de Duitsers met de staart tussen de benen lopen.

Het mooiste van al was wel, denk ik, de terugtocht van de Duitsers. Op het koekje van de Zeestraat en de Sand-Ambachtstraat (bij "de Veet" van dokter van Rijn) dromden duizenden 's-Gravenzanders bijeen toen het Herrnvolkje de aftocht blies. Ontdaan van de illusie de wereld te zullen regeren, berooid, verslagen, uitgefloten en uitgejoeld sjokte men richting Monster en verder.

Het eeuwige treiterende gezang in groepsverband over die heimat was voorbij, de ellende (die naar later bleek hier nog mild was) was over. De tijd van Trees heeft een Canadees brak aan. Vrede. Voor iedere dag die je nu in vrede beleeft kun je een kaars aansteken, kun je alleen maar ontzettend dankbaar zijn. Dat nooit meer..."

Jan Dahmeijer

Aftocht van de Duitsers in de Zeestraat

* LEUK OM TE WETEN *

EEN BIJZONDERE 'S-GRAVENZANDER

Op 26 februari 1885 overleed Geerlof Haaring, een man die alle 's-Gravenzanders kenden. Hij was jarenlang in dienst van de gemeente en van de kerk (Ned. Hervormde Kerk). Hij leek een wat ruwe, onbeschaafde man maar van aard was hij goedgehartig en hulpvaardig. Hij was bijna onvermoeibaar en overal inzetbaar. Van hem kon met recht gezegd worden dat hij een ruwe bolster was met een blanke pit.

Geerlof had een groot aantal taken. Hij was onder andere belast met de straatreiniging in het dorp. Ook haalde hij een paar maal per week met zijn kar huis aan huis de as van het haardvuur op. In de winter moest hij aan de Vaart bijten in het ijs hakken om bij brand bluswater te hebben en strooide hij bij gladheid zand op de straten. Verder was hij waagmeester, hij woog de varkens van de tuinders in de stadswaag als ze verkocht werden. In het voorjaar werd hij ingeschakeld bij de schoonmaak, dan boende hij de gevels af en maakte de dakgoten van de huizen schoon. Ook was het zijn taak om regelmatig de beerputten bij de 's-Gravenzanders leeg te maken. De beer werd overgeschept in overdekte wagens, die vanwege de stankoverlast pas 's avonds na 10 uur door 's-Gravenzande mochten rijden!

Op zondags was hij al voor dag en dauw op. Voor de kerkdienst begon moest hij de straten rond de dorpskerk schoonvegen, de klok luiden en de kerkdeuren openen. 's Winters stak hij voor de avonddienst de verlichting in de kerk aan. Bij feestelijkheden hing hij de vlag van de toren van de dorpskerk. Nadat hij een hele dag gewerkt had was hij 's nachts nog vaak met zijn vishengel aan de waterkant te vinden.

Er werd over hem de anekdote verteld dat, toen hij eens een keer ziek was, hij direct weer herstelde en aan de slag ging toen het bericht kwam dat er een schip op het stand zat. Tenslotte was het zijn taak schipbreukelingen te helpen en gestrande goederen te bewaken. Ondanks zijn ziekte was het zijn eer te na om zijn taak te verzaken. Over deze bijzondere 's-Gravenzander troffen wij in een oude krant uit 1885 een bericht ter nagedachtenis. Dit opmerkelijke artikel laten wij hier onverkort volgen.

's Gravenzande dd. 5 Maart 1885.

In de registers van den burgerlijken stand is het overlijden ingeschreven van Geerlof Haaring, een man, dien velen beschouwden als sterker dan de sterkste en taaier dan de taaiste. De ruwe, ronde Geerlof is niet meer.

Jaren lang was Geerlof in dienst van gemeente en kerk. De straatreiniging was aan hem opgedragen, het maken van bijten in het ijs, het uitsteken van de vlag uit den toren was zijn werk. Stak er een storm op uit het westen, dan liep Geerlof langs het strand, om daar te zorgen voor alles, wat de zee aanbracht. Moesten de gestrande goederen bewaakt worden, Geerlof was de waker, en 't zou lang duren, eer hij klaagde, dat zijn oogleden zwaar werden. Geen lijk werd begraven, of Geerlof had het graf gemaakt. De boomen van de gemeente en van menigen particulier werden gesnoeid, gehakt en gerooid door hem. In de kerk was hij deurwachter, klokluiders, lichtopsteker; het plantsoen van de kerk werd door hem verzorgd. En alsof dat aantal baantjes nog niet groot genoeg was, bekleedde hij bovendien een post, die hem tot een gewichtig man maakte in den drukken aardappelentijd. Voordat iemand anders op was, dikwijls reeds om half een of een ure, was Geerlof op de Vaart aan 't uitzoeken van de honderden leege kinnnetjes (kleine manden waarin de aardappelen verzonden werden), die uit Rotterdam en Amsterdam teruggezonden worden. Alle manden te sorteeren naar de letters en verfstreepen, in die vreeselijke wanorde de orde te brengen, waaruit iedere tuinder zijn hoopje bijeen kon vinden, dat deed Geerlof en dat deed hij zoo, dat menig een bedrukt aan zijn buurman vraagt: "wie zal nu voortaan onze kinnnetjes uitzoeken".

Een merkwaardig man was Geerlof Haaring. Wat niemand durfde, dat durfde hij. Wat niemand kon, dat kon hij. Hoe ruw en onbehouwen Geerlof was, hij was hooggeschat door velen. En dat kwam zeker niet weinig daardoor, dat hij dikwijls getoond had, hoe groot en edel zijn hart was.

Menige armere dan hij vond bij hem steun. 't Moet inderdaad grappig, maar niet minder schoon geweest zijn, toen Geerlof eenmaal zijn verontwaardiging luchtte tegen eene commissie, die gecollecteerd had voor de armen, en zijne deur voorbijgegaan was. Mocht hij zijn gulden dan ook niet geven?

Geerlof Haaring is 65 jaar oud geworden. Hij was in de laatste jaren sterk verminderd. Kleinmoedigheid had hij vroeger nooit gekend, maar den vorigen zomer had hij, nadat een pieterman (een zeevis) hem duchtig gestoken had, geweevlaagd, dat nu voor hem ook gauw "een pitje" (een graf) zou moeten gemaakt worden. Zijne jaren en ook zijn onbesuisd voortwerken, als menig ander al lang gezegd zou hebben: "ik kan niet meer", hadden zijn krachten ondermijnd.

Dat was vroeger anders, toen hij den voerman van de diligence, die bij de Loosduinsche Brug tot vertrek naar 'sGravenzande gereed stond, en hem vroeg, of hij een plaatsje op den bok wilde hebben, ten antwoord gaf: "dankje man, ik heb geen tijd!"

Geerlof is dood, maar zijne gedachtenis zal nog lang blijven leven onder de 's-Gravenzanders. Zijne asch ruste in vrede!

Jan Dahmeijer

Dorpskerk met vlag

* ACTIVITEITEN *

DOCUMENTAIRE OVER 'S-GRAVENZANDE IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

In verband met de herdenking van 50-jaar bevrijding in 1995 werd, door de Stichting Journaalgroep 's-Gravenzande in samenwerking met de Historische Werkgroep Oud 's-Gravenzande, een documentaire gemaakt over het leven in en rondom 's-Gravenzande tijdens de 2^e Wereldoorlog. Er zijn in deze film bijzondere beelden verwerkt, die zijn aangevuld met documenten en fotomateriaal van de mobilisatie en de Tweede Wereldoorlog. Ook komen in deze film 's-Gravenzanders aan het woord, die verslag doen van wat hen tijdens deze moeilijke jaren is overkomen. Aan de hand hiervan heeft de SJG een unieke film van ongeveer 40 minuten samengesteld. Deze film is vorig jaar door de heer Wim van Wensveen van de SJG voor een deel herzien en aangevuld.

Deze belangwekkende documentaire zal DONDERDAGAVOND 19 MAART tijdens ons Historisch Café in de Bibliotheek worden vertoond.

WESTLANDSE MONUMENTEN EN ARCHITECTEN DOOR PIET VAN DER VALK

Als liefhebber van monumenten en lid van de Westlandse monumentencommissie weet Piet van der Valk veel van de architectuur die nog in het Westland te vinden is. In 3 verschillende lezingen vertelt hij hier

boeiend over bij VU Westland in 's-Gravenzande. Op 16 januari start hij zijn serie met 'Monumentenzorg in het Westland', een uiteenzetting over ons erfgoed en de monumentenzorg in Westland. De monumentenzorg is opgesplitst in Gemeentelijke monumenten, Rijksmonumenten en enkele archeologische sites. Wanneer is het een monument? Welke bepalingen komen daarbij kijken? Kom op 16 januari naar de lezing en je weet er alles van. Aanmelden via www.vuwestland.nl

Op 20 februari zal Piet van der Valk vertellen over de Naaldwijkse architect Adriaan Dessing en de schitterende gebouwen en de vele woningen die hij ontworpen heeft en nog te bewonderen zijn in het Westland. Piet van der Valk heeft een boekje geschreven over zijn werk en een fietstocht langs diverse gebouwen samengesteld. De architect Jan van Vliet komt op 26 maart aan bod. Hij heeft samen met Adriaan Dessing in de jaren 30 van de vorige eeuw het beeld in het Westland in sterke mate bepaald. Vele fraaie voorbeelden worden getoond. Ook voor deze lezingen geldt, meer informatie en aanmelden via de website van VU Westland.

EXPOSITIE BUITENPLAATSEN

Op de bovenverdieping van het Westlands Museum, Middel Broekweg 154 in Honselersdijk is nog tot 15 maart de uitgebreide tentoonstelling over buitenplaatsen in de Gouden Eeuw te bezichtigen. In die tijd waren er meer dan honderd van deze lustoorden in het Westland aanwezig. In deze tentoonstelling maakt u kennis met de buitenplaatsen en hun ontwikkeling, de bewoners, hun gewoontes en hun levensstijl.

In deze expositie is een bijzondere plaats ingeruimd voor de buitenplaats Zuidwind, die destijds in 's-Gravenzande lag. (zie afbeelding) Er is aan de hand van de prachtige aquarellen van de schilder Schouman een reconstructie van het buiten gemaakt in de vorm van een grote maquette. Deze maquette geeft een prachtig beeld hoe het huis en de tuinen van Zuidwind er rond 1750 uitzagen.